

Průvodce dějinami české literatury 1

(od počátků do roku 1945)

PODZIM 2017

Základní periodizace české literatury

- I. Literatura raného středověku (polovina 9. století – konec 13. století)
- II. Literatura vrcholného středověku (14. století)
- III. Literatura husitská a protihusitská (počátek 15. století – 70. léta 15. století)
- IV. Humanismus, renesance, reformace (70. léta 15. století – 20. léta 17. století)
- V. Baroko a protireformace (20. léta 17. století – 70. léta 18. století)

- VI. Národní obrození (80. léta 18. století – polovina 19. století)
- VII. Literatura ve 2. polovině 19. století
- VIII. Literatura na přelomu 19. a 20. století (90. léta – 1918)
- IX. Literatura v době meziválečné a za okupace (1918 – 1945)
- X. Literatura poválečná
  - Podle vztahu k vývoji LPM lze dále členit na:
    - Literaturu v 50. letech
    - Literaturu v 60. letech
    - Literaturu v 70. a 80. letech
    - Literaturu současnou – od 90. let

I. Literatura raného středověku

• 9. století:

- První doklady o existenci literární tvorby v Čechách – z 2. pol. 9. stol.
- Šíření křesťanství – Cyril a Metoděj (863):
  - staroslověnština
  - hlaholice
  - překlady liturgických textů
  - o životě K. a M. hagiografické spisy – Život Konstantinův a Život Metodějův

- 10. století – 1. polovina 11. století

- A) literatura staroslověnská

- Např.

- První staroslověnská legenda o sv. Václavu (zhruba 950)
- Druhá staroslověnská legenda o sv. Václavu (zhruba 1000)
- písně (Hospodine, pomiluj ny)

- B) literatura psaná latinsky

- Např. Kristiánova legenda (konec 10. století)

- Polovina 11. století – 13. století

- Výlučně latinská tvorba

- Např. Kosmova kronika česká (do 1125)

- České glosy, předpokládána česká kázání, písně, z počátku 13. století
první česká věta

II. Literatura vrcholného středověku

• 1. polovina 14. století

• Rozvoj české literatury:

- Např.: Alexandreida (veršovaná, počátek 14. století), Kronika tak řečeného Dalimila (veršovaná, do 1314), legendy, duchovní lyrika, tzv. spory (např. Spor duše s tělem)

• Latinská tvorba:

- Kroniky (např. Zbraslavská kronika, do 1338), legendy (např. Vita minor – legenda o sv. Prokopovi, pol. 14. století)

• 2. polovina 14. století

• Česká literatura

- legendy (např. Legenda o sv. Kateřině), dramatická tvorba (Mastičkář), nový jev – čeština ve spisech filozofických a teologických (také tzv. spory)
- Hradecký rukopis
- překlady cestopisů
- rytířská epika (např. Tandariáš a Floribella, Trojanská kronika)
- didaktická literatura (Ezopovy bajky, Nová rada Smila Flašky z Pardubic)

• Latinská tvorba

- Např. Vita Caroli

• Předchůdci Husovi

- Tomáš Štítný ze Štítného
- kazatelé

III. Literatura husitská a protihusitská

- Růst společenských rozporů a kritiky církve
- Jan Hus (1371-1415)
  - česky např.: Dcerka – spis o výchově křesťanských dívek, O českém pravopise
- Ústřední postavení – píseň
  - Např. Jistebnický kancionál
- Budyšínský rukopis
- Petr Chelčický (1390-1460)
- Cestopisy
  - Např. deník Václava Šaška z Bířkova (→ A. Jirásek: Z Čech až na konec světa)

IV. Humanismus, renesance, reformace

- Renaissance – úsilí o všestranný rozvoj člověka v dimenzích jeho pozemské existence, rozvoj umění a vědeckého poznání, nové pojetí hodnot (dobový životní styl)
- Humanismus – jedna ze složek renesančního úsilí, rozvoj lidské osobnosti prostřednictvím vzdělání
- 1. období (1470-1526)
  - Hlavní literární proud – proud humanistický:
    - A) latinský – Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic, Jan Skála z Doubravky (Rada zvířat)
    - B) český – Viktorin Kornel ze Všehrd, Mikuláš Konáček z Hodíškova (Pravidlo lidského života)

- 2. období (1526-1620)
  - Latinská větev literatury
    - především tvorba básnická, dále nauková i drama
  - Česká větev literatury
    - především literatura nauková:
      - Daniel Adam z Veleslavína (1546-1599)
      - Jan Blahoslav (1523-1571)
      - Václav Hájek z Libočan – Kronika česká (1541)
    - literatura krásná:
      - překlady i původní (Ezopovy bajky, Enšpígl, Paleček)
      - knížky lidového čtení (např. Fortunatus, Faust)
    - cestopisy
    - Bible kralická (1579-1594)

V. Baroko

- 1620-1650
  - Literatura exulantská
    - J. A. Komenský
    - Pavel Skála ze Zhoře, Pavel Stránský ze Zap
  - Literatura domácí
    - Např. V. F. Kocmánek
- 1650-1720
  - Vrcholící baroko
  - Exulantská literatura – ustupovala do pozadí
  - Domácí literatura
    - poezie – světská, duchovní až mystická
    - drama – zdroje v biblických textech i náměty světské
    - nauková literatura (B. Balbín)
    - lidová tvorba, KLČ

- 1720-1770

- Sílicí snahy o potlačení vlivu osvícenství a protestantismu (Koniáš)
- Pokles úrovně i kvantity literatury naukové, v tvorbě celkově – zachovávání stereotypů předchozího období
- Zábavná literatura – KLČ, kramářské písně
- Velký rozvoj ústní lidové slovesnosti

O konstituování LPM lze mluvit až v období národního obrození.

VI. Národní obrození – celkový kontext

- Vliv osvícenství
  - / → Charles Perrault Pohádky matky Husy/
- Rozvoj českého národního hnutí
  - Jazykový ráz, různé ideje slovanství
  - Různé výklady NO

4 období NO:

1780-1805 – klasicismus, vytváření základů české obrozenecké literatury

1806-1830 – jazykový program, preromantismus

1830-1848 – romantismus

1848-50. léta – od romantismu k realismu

1780 - 1805

- Vědecká literatura:
  - 1790 – založena Královská česká společnost nauk
  - Josef Dobrovský
- Beletrie:
  - V. M. Kramerius
  - V. Thám
  - A. J. Puchmajer
- Divadlo:
  - V. Thám
  - P. Šedivý
  - M. Kopecký

1806 – 1830 (preromantismus)

- J. Jungman
- P. J. Šafařík
- J. Kollár
- F. L. Čelakovský
- F. Palacký
- RKZ (V. Hanka a J. Linda)
- K. J. Erben
- J. K. Tyl

1830 – 1848 (romantismus)

- Rozpor jedince a společnosti, subjektivismus a individualismus, historismus, exotismus
- K. H. Mácha
  - negativní x pozitivní postoj kritiky k Máji

1848 – 50. léta (realismus)

- Úsilí o objektivní zobrazení skutečnosti v díle
- K. H. Borovský
- B. Němcová

Literatura pro mládež v období národního obrození (podle základních žánrů)

- POEZIE

- K. A. Vinařický
- J. F. Šumavský
- F. Doucha
- Neumělecké, mravoučné veršování na počátku NO
(J. V. Kamarýt)

• POHÁDKA

- Jako dětská četba chápána až od poloviny století
- Němcová
- Erben (mytologická teorie)
- Další teorie o původu pohádkových motivů
  - Migrační
  - Antropologická
  - Produkční
  - Psychoanalytická
- M. Mikšíček
- B. M. Kulda

- BAJKA

- Ezopovy bajky

- V. M. Kramerius

- V. R. Kramerius

- Česká umělá bajka

- A. J. Puchmajer

- J. Chmela – pro děti

- V. Zahradník – pro děti

- DOBRODRUŽNÁ PRÓZA

- KLČ (V. R. Kramerius)
- Rytířské povídky (často adaptace z němčiny)
- Obliba vyprávění o cizích zemích:
  - V. M. Kramerius – Mandevillův cestopis, Mladší Robinson
  - Nové cestopisy (např. J. Kollár)

• HISTORICKÁ PRÓZA

- Historické povídky – romantická atmosféra, napínavost ...
  - V. K. Klicpera
  - J. K. Tyl
  - P. Chocholoušek
- J. Linda – četba vzdělanecká
- Od 40. let 19. století – ústup od zábavné a sentimentální podoby próz

• PRÓZA ZE ŽIVOTA DĚTÍ

- Přelom 18. a 19. století – didaktismus, sentimentální a moralistní pojetí, především adaptace z němčiny (Ch. Schmid, J. H. Campe)
- Adaptátoři – např. J. Rulík, J. Hýbl
- J. F. Tomsa – adaptace (typ mravoučného příkladu), učebnice
- Vývoj od mravoučného příkladu k povídce, od adaptací k původní produkci
- Počátky původní české povídky pro mládež – V. Nejedlý
- J. Rulík, V. M. Kramerius
- Počátky tvorby pro dívky (M. Antonie, M. D. Rettigová)

- Vyvrcholení obrozeneckého mravního pojetí prózy v původní tvorbě:
  - F. Doucha
    - přes 80 původních děl a překladů
    - např. Poupátka, Bodláčky (50. léta 19. stol.)
  - F. Pravda
    - vesnické povídky (Povídky z kraje)

• TEORIE A KRITIKA

- První „teorie“ – v předmluvách
- Úzké spojení teorie a kritiky s pedagogikou – zdůraznění výchovně-vzdělávací funkce, mravoučnosti, zábavnosti (X funkce a kvalita literární)
- Požadavek původní tvorby, kritika úrovně překladů (konzervativnost, sentimentalita, špatná jazyková úroveň; odsuzoval mj. i K. H. Borovský)
- K. A. Vinařický – optimální typ literatury pro děti: jazyková prostota, obsahová srozumitelnost, věková diferenciac
- V. Zahradník – literatura chápána jako výchovný prostředek, který má být založen na pravdivosti vyvozené z reality
- J. Jungmann – Slovesnost (1820) – první pokus o nástin LPM, první soupis děl LPM v Historii literatury české (1849)

VII. Literatura ve 2. polovině 19. století – celkový kontext

- Společensko-politické souvislosti: pád Bachova absolutismu, 1867 – prosincová ústava, dualismus, oživení společenského a politického života (spolky, divadlo)
- Básnické generace:
  - Májovci
    - 1858 – almanach Máj, sledování národních idejí, ale i otevřenost cizím vlivům
    - Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Adolf Heyduk, Karolína Světlá, Jakub Arbes

- Ručovci

- 1868 – almanach Ruch, „škola národní“, proslovanské zaměření
- Svatopluk Čech, J. V. Sládek, Eliška Krásnohorská

- Lumírovci

- časopis Lumír – 1877-98, „škola kosmopolitní“, svoboda a světovost tvorby, cizí vlivy
- Jaroslav Vrchlický, Julius Zeyer

- Próza:

- Realismus (rozvoj celoevropský)

- Dva proudy:

- próza historická

- V. B. Třebízský

- Alois Jirásek

- Zikmund Winter

- próza venkovská

- Jan Holeček

- Jan Herben

- K. V. Rais

- Teréza Nováková

- Karel Klostermann

- Realistické drama
  - Ladislav Stroupežnický
  - Gabriela Preissová
  - F. A. Šubrt

- 1862 – otevření Prozatímního divadla
- 1868 – základní kámen ND
- 1881 – otevření ND
- 1883 – znovuotevření

Literatura pro mládež v období 2. poloviny 19. století (podle základních žánrů)

- POEZIE

- Sběratelství – B. M. Kulda, F. Sušil, F. Bartoš, Š. Bačkora
- Autorská tvorba:
  - poezie dominantou literatury pro děti – v 80. a 90. letech
  - měřítko hodnoty – folklor, typický – výchovný národní obsah
  - J. V. Sládek (1845-1912) – Zlatý máj, Skřivánčí písně, Zvony a zvonky
  - K. V. Rais (1859-1926) – poezie epická (Listy z české kroniky), lyrika pro nejmenší (Dětský ráj)
  - Josef Kožíšek (1861-1933) – drobná epika, soubory poezie a prózy, učebnice (Poupata, Studánka, Ráno), výběry
  - výběry pro mládež z tvorby Nerudy, Vrchlického, Zeyera ...

- POHÁDKA

- Lidová

- J. F. Hruška

- J. K. Hraše

- Františka Stránecká (1839-1888) – Moravské národní pohádky

- Umělá

- 1876 – anonymně vychází Broučci (Jan Karafiát, 1846-1929)

- 2. vydání - 1894

- BAJKA

- Bajky a texty bajkového typu – F. Doucha, J. Kožíšek, J. F. Hruška

• DOBRODRUŽNÁ PRÓZA

• Zejména překlady

- R. L. Stevenson, J. F. Cooper, Ch. Dickens, R. Kipling, E. T. Seton, J. Verne, K. May

• Pokusy o původní dobrodružnou povídku

- spíše adaptace a inspirace překlady
- J. F. Anderlík – „české robinsonády“

• Cestopisy pro děti:

- Josef Kořenský
- Enrique Stanko Vráz

• HISTORICKÁ PRÓZA

- Zájem o pověsti (zavedení vlastivědy; B. M. Kulda, J. K. Hraše, V. B. Třebízský), ale i ruské byliny, starověké příběhy
- Forma historické prózy – chronologická, kronikářské líčení
- Mnohá díla neintencionální
- V. B. Třebízský (1849-1884)
  - Povídky karlštejnského havrana, Povídky starého zbrojnoše
- K. V. Rais
  - Povídky ze starých hradů
- A. Jirásek
  - Staré pověsti české (1894) /→ August Sedláček/
  - Z Čech až na konec světa
- Z. Winter
  - vědecké faktografické práce, Nezbedný bakalář

Historická próza intencionální – F. Hrnčíř, J. Braun

• PRÓZA ZE ŽIVOTA DĚTÍ

- Dožívá obrozenecký typ povídky (F. Doucha)
- Nástup realismu, obliba kratších útvarů
- Intencionální tvorba:
  - K. Světlá – Škola, mé štěstí (1866)
  - E. Krásnohorská – Svéhlavička (1887-1907), Célinka
  - J. Kožíšek – Děti z boudy (1898)
- Neintencionální:
  - Např. Němcová, Neruda, Hálek, Arbes ...

• UMĚLECKONAUČNÁ LITERATURA

- Počátky, základy žánru
- Kontext: rozšiřování škol, nové předměty – naučně vzdělávací obsah školy ... odezva v LPM
- Naučná beletrie (přírodopisný, vlastivědný obrázek, životopisný medailon, vyprávění o minulosti ...)
  - Bohumil Bauše – popularizátor přírodních věd
  - Jan Dolenský - historie

• TEORIE A KRITIKA

- 50.-70. léta – nadále převažuje didaktismus, požadavek na mravní obsah a sentimentální zaměření (prostor v nově založených pedagogických časopisech: Komenský, Škola a život apod.)
  - F. Hrnčíř – požadavek uplatnění zřetele výchovného i literárního v LPM, zobrazování skutečného života
  - J. Dolenský
  - Neruda – teoretický zájem o dílo J. Verna a také o tradici „robinsonád“

- 3. čtvrtina 19. století
  - Estetickovýchovný směr
    - psychologická stránka umění pro děti, respekt k vlastní mentalitě a estetice dítěte, zájem o dětskou hru
    - O. Hostinský, F. V. Krejčí, M. Tyrš
  - Folklorní program (moravská tradice)
    - program včleňování folkloru do dětské literatury
    - F. Bartoš, A. Mrštík, J. Petr ad.
  - Od 80. let – snaha prosadit kritiku i v jiném než pedagogickém tisku (Lumír, Čas, Literární listy)

VIII. Literatura na přelomu 19. a 20. století – celkový kontext

- Rozvoj průmyslu, stupňování národních snah, 1. světová válka, boj o samostatnost státu ...
- Česká literatura 90. let
  - Různorodost (generační spory)
  - Manifest české moderny (1895), katolická moderna
  - Literární směry:
    - realismus (J. S. Machar)
    - naturalismus (K. M. Čapek-Chod, J. K. Šlejhar)
    - symbolismus (O. Březina, K. Hlaváček, A. Sova)
    - dekadence (K. Hlaváček)
    - impresionismus (A. Sova, F. Šrámek)

- expresionismus
- civilismus (S. K. Neumann)
- vitalismus (F. Šrámek)
- SECESE – poslední univerzální sloh

- Básnická tvorba – autoři uvedení výše + dále např. P. Bezruč, V. Dyk, F. Gellner, K. Toman
- Próza – vrcholí tvorba starších (převážně realistických) autorů (Jirásek, Rais, Herben, Nováková, Arbes ...) + dále např. V. a A. Mrštíkové, J. Š. Baar, Čapek-Chod, V. Dyk ...
- Drama – realistické (Mrštíkové), rysy impresionismu (Šrámek), symbolismu (Dyk)

Literatura pro mládež v období přelomu století (podle základních žánrů)

- POEZIE

- reedice a výbory (Rais, Sládek)
- další tvorba J. Kožíška
- převažující charakter poezie: neuměleckost – epigonství
- F. S. Procházka (1861-1939) – Pestří motýli (1903)
- A. Klášterský (1866-1938) – Modré zvonky (1904)
- účelová tvorba (B. Studničková, P. Maternová)

• POHÁDKA

- především adaptace pohádky lidové
- V. Tille-Říha (1867-1937)
  - teoretické práce (např. Soupis českých pohádek)
  - literární práce (obdobně jako jiní hledal tzv. optimální variant pohádky) – Alšovy pohádky (1904), Říhovy pohádky (1915)
- J. Š. Kubín (1864-1965)
  - vývoj adaptační tvorby
  - Ppo děti – 18 titulů
- J. Š. Baar
  - autorské umělecké prohloubení lidového základu
  - Chodské povídky a pohádky (1922)
- Pohádkové soubory: K. Čapek (Nůše pohádek, 1918-20), M. Majerová (Čarovný svět, 1913; Zlatý pramen, 1918)

- BAJKA

- V. Tille-Říha – modernizace bajky
- J. F. Hruška – bajky sebrané i umělé

- PRÓZA S PŘÍRODNÍ TEMATIKOU

- Počátky
- R. E. Jamot (Josef Thomayer) – Příroda a lidé (1881)

- HISTORICKÁ PRÓZA

- Pokračuje tvorba starších autorů (Jirásek, Třebízský, Winter)
- J. Svátek (1835-1897) – české dějiny 16.-18. století; Pražské pověsti a legendy (1917)

- UN LITERATURA

- Počátky rozlišení dvou větví: literatury naukové a naučné s větší mírou beletrizační složky
- F. Hrnčíř (1860-1928) – vlastivědná a historická beletrie (např. Země koruny české, 1902)

- PRÓZA ZE ŽIVOTA DĚTÍ

- Intencionální próza se vyvíjela stranou nových uměleckých směrů, inspirace překlady (Amicis, Twain)
- Vznikl nový směr snažící se o realistické zobrazování současnosti v životě dětí („pedagogický realismus“ . J. Petr)
  - Autoři: F. Župan, P. Sula, M. Gebauerová, O. Pospíšil
  - Další z autorů tohoto období: R. Jesenská, K. Půlpán

• TEORIE A KRITIKA

- Teorie se zabývala zejména otázkami:
  - specifičnosti LPM, vztahem k literatuře pro dospělé
  - vztahem literatury ke skutečnosti
  - výchovnou funkcí literatury
- Dále působí teoretikové a kritici předchozího období (A. Mrštík, J. Petr)
- Kritika – nadále v pedagogických, ale i jiných časopisech.
- Většinou posudky učitelů-autorů (Sula, Gebauerová, Pospíšil, Suk)
- 1902 – trojčíslo Sníh časopisu Volné směry – vyjádření ve prospěch umělecké stránky LPM
- 1913 – založena revue Úhor (do 1944)
F. Čáda – psychologické studie o dětech

XI. Literatura doby meziválečné a za okupace – celkový kontext

- Umělecké směry a proudy:
  - futurismus
  - kubismus
  - dadaismus
  - poetismus
  - surrealismus
  - proletářská literatura
  - socialistický realismus

- Poezie:
  - Sdružení Devětsil (1920)
    - Proletářské umění → poetismus
    - Představitelé: Vančura, Seifert, Nezval, Biebel ad.
  - Surrealistická skupina (1934)
    - Nezval
  - Proletářští básníci
    - Wolker, Neumann, Hora
  - Katoličtí básníci
    - Zahradníček, Renč
  - Skupina 42 (x surrealismu)
    - Kolář, Blatný, Kainar
  - Další autoři:
    - Halas, Závada, Holan ad.

- Próza:

- Reakce na válku
  - Hašek, John, Langer ...
- Sociálně laděná próza
  - Majerová, Pujmanová ...
- Společenská próza
  - Olbracht, Čapkové, Vančura, Poláček, Bass ...
- Psychologické prózy
  - Havlíček, Beneš, Hostovský ...
- Humoristická próza
  - Jirotka, Žák ...
- Historická próza
  - Mařánek, Kubka ...
- Katoličtí autoři
  - Durych, Čep ...
- Ruralistická próza
  - Křelina, Knap

- Drama:

- Čapek, Mahen, Langer ...

- Osvobozené divadlo (od 1927 – V + W)

- D 34 (E. F. Burian)

- /Pro děti: Josef Skupa – Spejbl (1919), Hurvínek (1925)/

Literatura pro mládež v meziválečném období (podle základních žánrů)

- POEZIE

- poslední sbírky J. Kožíška + reedice starších autorů
- J. Hostáň – Repetilka
- J. Spilka – Jarní ratolesti
- R. Těsnohlídek – Zlaté dni
- časopisecky vydávané verše (např. Nezval, Branislav, Hora aj.)
- kvalitativní obrat představovali zejména:
  - V. Nezval – Anička skřítek ... (1936)
  - J. Seifert – Jaro sbohem (1937)
  - F. Halas – Ladění (Do usínání) (1942)
  - + počátky tvorby F. Hrubína (Říkejte si se mnou, 1943)

- Další autoři píšící za okupace:

- J. Urbánková
- K. Bednář
- J. Hiršal
- V. Renč

• POHÁDKA

• Folklórní:

- J. Š. Kubín
- J. Horák – Český Honza (1940), České pohádky (1944)
- Pětidílný sborník pohádek Čeští spisovatelé českým dětem (1941-2)

• Moderní:

- J. Mahen – Co mi liška vyprávěla (1923), Dvanáct pohádek (1918)
- K. Čapek
- V. Vančura
- K. Poláček
- Pohádka se zvířecími hrdiny: O. Sekora, R. Těsnohlídek
- Sociální pohádky: J. Wolker, H. Malířová, M. Majerová

- Pohádkové parodie: J. Lada
- Pohádkové alegorie: V. Řezáč
- Civilizační pohádky: P. Naumann, J. Hons

- **BAJKA**
  - Indické bajky: I. Olbracht O mudrci Bidpajovi a jeho zvířátkách (vývoj: Pančátantra → Konáč (16. stol.) → Valečka (19. stol.) → Olbracht)
  - Svébytné texty bajkového typu: K. Čapek: Bajky a podpovídky

- DOBRODRUŽNÁ PRÓZA
  - Žádaný žánr (→ brak)
  - Kvalitní dobrodružná literatura:
    - F. Běhounek (1898-1973)
    - F. Flos (1864-1961)
    - E. Štorch (1878-1956) – prehistorie + raný středověk
  - Próza s cestopisnými a etnografickými motivů:
    - A. V. Frič
    - A. Musil, J. Baum
  - Oddechová tvorba
    - J. M. Troska
  - Pokusy o dětskou detektivku:
    - E. Fiker

• HISTORICKÁ PRÓZA

- Časté splývání tvorby pro děti a dospělé, např.:
  - F. Kožík
  - K. Nový
  - J. Mařánek
  - V. Vančura
- Převyprávění pro děti a mládež:
  - I. Olbracht: Biblické příběhy (1939), Ze starých letopisů (1940), Dobyvatel (1947)
  - J. John: Příběhy dona Quijota (1940)
  - Z. Vavřík: Dobrodružství Marka Pola (1942)
- Biografické prózy, např. B. Pernica
- Metaforické vyjádření k aktuálním problémům doby: J. John: Rajský ostrov (1938)
- Přejít mezi prózou historickou a dobrodružnou: J. Janouch
Pověsti: A. Wenig, A. Benda

• PŘÍBĚHOVÁ PRÓZA S DĚTSKÝM HRDINOU

- Odraz 1. sv. války:
  - J. John, F. Langer
- Próza se sociálními motivy:
  - M. Majerová, J. V. Pleva
- Psychologické prózy:
  - B. Benešová, R. Svobodová
- Prózy pro dívky (dívčí románek):
  - J. Hüttlová (X Robinsonka M. Majerové /1940/)
- Prózy pro chlapce:
  - F. Langer, V. Řezáč, J. Foglar, D. Šajner
- Příběhové cykly:
  - A. Kutinová, F. Háj
- Humoristická próza:
  - J. Žák, E. Bass
- Vliv překladů: Twain, Kästner, Ransome (dítě = spoluvůrce svých osudů)

• PRÓZA S PŘÍRODNÍ TEMATIKOU

- Přístup realistický X antropomorfizační
- K. Nový
- R. Těsnohlídek
- J. Tomeček
- V. Pazourek
- J. Prchal
- F. Křelina
- J. Vrba
- J. Mahen

• UMĚLECKONAUČNÁ LITERATURA

- Pro větší děti (vznikla málo):
  - Historie: J. Hořejš
  - Technika: E. Holan, J. K. Čemus, J. Hons
- Pro menší děti (vznikala pouze ojediněle):
  - J. Hostáň – vlastivěda, technika, příroda
  - J. V. Pleva: Kapka vody (1935)

• TEORIE A KRITIKA

• Literárně historické práce:

- 1924 – Dětská literatura česká (V. F. Suk, O. Pospíšil)
- Návaznost: J. Petrus: Přehled československé literatury pro mládež (1937), A. Novák: kapitola o LDM v Přehledných dějinách literatury (1936-9)

• Kritika:

- Úhor – převážně výchovná stanoviska v posuzování LDM + obhajoba LDM proti braku, chybělo pochopení pro moderní proudy
- 1919 – Společnost přátel literatury pro mládež
- 1921 – Knihovna spisů pro mládež
- Kritika v pedagogických časopisech, sporadicky v jiných časopisech a novinách
- Od 30. let - tzv. brněnský směr (V. Pazourek, F. Tenčík, O. Audy, F. Holešovský); základní otázka: v čem je kniha v působení na dítě nezastupitelná

- Tzv. boje o pohádku:
  - 1913 – Pryč s pohádkou!
  - 1916 – Mráz X Tille
  - ... Ženatý, Pleva (-)
  - ... 1942 – F. Kovárna: O pohádku (+ → význam etického jádra, rozvoj tvůrčího myšlení)
  - Praktické uzavření – soubory J. Horáka

- Snaha o hlubší výzkumy dětského čtenářství: J. Frey, F. Pražák